

*KNJIŽEVNA
FANTASTIKA*

KONTRAST *art/anima*
BEOGRAD / JUN / 2019.

SADRŽAJ

REČ UREDNIKA – 4

PROZA

NOSOROG / NIKOLA PETROVIĆ – 9

NEBO NAD FIGISOM / ADRIJAN SARAJLIJA – 21

PRAVAC U MAGLU / PASKAL MALOS – 36

TEMAT

TAJNOVITE PRAZNINE G. EDGARA ALLANA POEA IZ BOSTONA / MILENA BENINI - 41

U POOVOJ SJENCI / NAĐA BOBIČIĆ - 47

MOTIV OSVETE KOD POA / DEJAN OGNJANOVIĆ - 55

ESEJI

JAPANSKI VRTOVI NESTVARNOG – SAVREMENI PISCI NAUČNE FANTASTIKE, HORORA I MAGIJSKOG REALIZMA / DINA HREČAK - 63

FANTASTIČNO U TRAGEDIJI DR FAUST KRISTOFERA MARLOA / MILENA KALIČANIN - 72

„MNOGI ŠTO ŽIVE ZASLUŽUJU SMRT“: FANTASTIČNA PODUČAVANJA U GOSPODARU PRSTENOVA / Dr DANIJELA PETKOVIĆ - 83

LED U RUSIJI, POLITIKA I FANTASTIKA U ROMANU JACEKA DUKAJA / DEJAN AJDAČIĆ - 103

RAT (I MIR) SVETOVA / SRĐA JANKOVIĆ - 115

O PREDNOSTIMA OTVORENOG KRAJA / BORIS LAZIĆ - 123

INTERVJU

MIOMIR PETROVIĆ: DISTOPIJA JE LITERARNO UPOZORENJE, IZRAZ ČOVEKOVE POTREBE ZA SLOBODOM - 129

IZ LIČNOG UGLA

TRINAEST RAZLOGA ZAŠTO VOLIM HARLANA ELISONA / OTO OLTVANJI - 137

EKRANIZACIJE

MARIJINI DAROVI: 70 GODINA OD PRVOG SRPSKOG I JUGOSLOVENSKOG HOROR FILMA / MARIJA STANOJEVIĆ, MIHAJLO VITEZOVIĆ - 143

UKLETA KUĆA NA BRDU: O ROMANU ŠIRLI DŽEKSON (1959) I SERIJI MAJKA FLANAGANA (2019) / MILOŠ CVETKOVIĆ - 149

STRIP

UMEĆE STRAHA: KAD BOGOVI PIŠU HOROR DRAMU / NIKOLA DRAGOMIROVIĆ - 153

PRIKAZI

POVRATAK BOŽANSKOG U NAŠ SVEMIR: PRODOR BOŽANSKOG, FILIP K. DIK (KONTRAST, BEOGRAD, 2018) - 161
NIKO GOVIĆ U PAKLU MALOGRAĐANŠTINE: STANAR, ROLAN TOPOR (ORFELIN, NOVI SAD, 2018.) / FILIP ROGOVIĆ - 164
U PREDVEČERJE ODSUDNOG BOJA ZA OPSTANAK SVETA: PROROČANSTVO KOROTA, GORAN SKROBONJA (STRAHOR, BEOGRAD, 2018) / ILIJA BAKIĆ - 167

NADA I POBUNA U POTPUNOJ TAMI: BLACK LIGHT, MIOMIR PETROVIĆ (LAGUNA, BEOGRAD, 2018) / FILIP ROGOVIĆ - 172

101 LICE SRPSKE FANTASTIKE - ČETIRI REKE IZVIRU U RAJU I INE PLOVIDBE, ILIJA BAKIĆ (AGORA, ZRENJANIN, 2019) / ĐORĐE PISAREV - 176

O VAMPIRIMA ILI LJUDSKIM KRVOPIJAMA: VAMPIRI U SRBIJI U XVIII VEKU, KNJIGA I KOMENTARI, MARIJA KLEUT (SLUŽBENI GLASNIK, BEOGRAD, 2018) / DRAGOLJUB PERIĆ - 179

REČ UREDNIKA

Dragoljub Igrošanac & Mladen Jakovljević

Nemoguće je u jednu relevantnu svesku sažeti nepregledno polje fantastike, a nemati osećaj da su izostavljeni brojni značajni autori i njihova dela. Ipak, ma koliko se nemogućim ovakvi naponi činili, oni svakako nisu uzaludni, jer svaki doprinos rasvetljavanju bilo kojeg dela tog nepreglednog polja otkriva njegove nove i aktuelne prostore, ili podseća na nezaboravna imena zahvaljujući čijem kreativnom potpisu generacije zaljubljenika u začudno i čudesno otkrivaju prostranstvo fantastike ili pak iznova iščitavaju i tumače njegove vrednosti. Najveći deo ovogodišnjeg izdanja *Književne fantastike* posvećen je upravo imenima bez kojih bi pejzaži fantastike danas bili drugačiji i, nesumnjivo, siromašniji.

Simbolični temat izdanja *Književne fantastike* za 2019. godinu nametnuo se sam od sebe. Ove godine navršava se 210 godina od rođenja i 170 godina od smrti Edgara Alana Poa, američkog pesnika, pripovedača i teoretičara književnosti, jednog od glavnih predstavnika američkog romantizma. Po je ostavio nemerljiv trag u književnosti 19. veka otvaranjem novih horizonata, uspostavljanjem i preoblikovanjem žanrovskih obrazaca svojim delima koja, kao i njegova biografija, sadrže brojna mračna i senovita mesta. Ostao je zapamćen kao tvorac detektivske priče, jedan od rodonačelnika moderne priče strave, ali i naučne fantastike, budući da se njegova „Melonta Tauta“ iz 1849. godine (što bi mogao biti još jedan lep jubilej) može svrstati u prototipe naučnofantastične priče.

Uprkos gotovo beskrajnom nizu već napisanih studija, teorijskih i kritičkih tekstova o Pou i njegovom životu, troje vrsnih regionalnih izučavalaca i kritičara fantastične književnosti svojim priložima pokazuju da je još uvek moguće dodatno osvetliti njegov život i delo. Naizgled paradoksalno, to je moguće upravo zahvaljujući već pomenutim brojnim, večno inspirativnim, mračnim i senovitim mestima. Milena Benini takva mesta naziva tajnovitim prazninama,

impresivnim i znakovitim, koja se mogu tumačiti kao praznina motivacije, ili se pak u njima mogu pronaći izazovi za interpretaciju, jer Poovi „su užasi zastrašujući upravo zato što nisu do kraja opipljivi“. Istražujući šta se sve u Poovoj senci nalazi, Nađa Bobičić razmatra knjige koje „spojene sličnim naslovom“ zadovoljavaju „kriterijum žanrovske raznolikosti s jedne, te višeznačnosti izraza u *sjenci* s druge strane“. Dejan Ognjanović analizira tri Poove priče koje povezuje motiv osвете, „čest u gotskim pričama i romanima, kako ranim tako i poznim“, ali koji kod Poa nadilazi gotске konvencije.

Prozni segment u ovom broju *Književne fantastike* okuplja autore koji, kao što je to bio slučaj i sa Poom, gaje strast prema kratkoj formi, u kojoj su se nedvosmisleno dokazali. Domaće fantastičare predstavljaju Nikola Petrović i Adrijan Sarajlija. Upečatljivom pričom „Nosorog“, koja je 2017. godine bila u najužem izboru za nagradu *Književne fantastike*, Nikola Petrović brzo, a ipak gotovo neosetno, uvlači čitaoca u dubine fantastičnog u pripovesti koja naizgled ostaje da pluta tik pod površinom stvarnosti. Naučnofantastična storija „Nebo nad Figisom“ Adrijana Sarajlije – autora čiji je stil prepoznatljiv po gustini narativnog tkanja i po bogatim a neopterećujućim metaforama – preispituje porodne granice između ljudskosti i mašine, kako tematskim obuhvatom tako i dubinom prodora u problematiku kompleksnog odnosa čoveka i tehnologije. Strane autore ove godine predstavlja francuski pisac belgijsko-poljskog porekla Paskal Malos pričom „Pravac u maglu“, kojom još jednom ukazuje na tehnološki režiranu surovost i otuđenost moguće sutrašnjice.

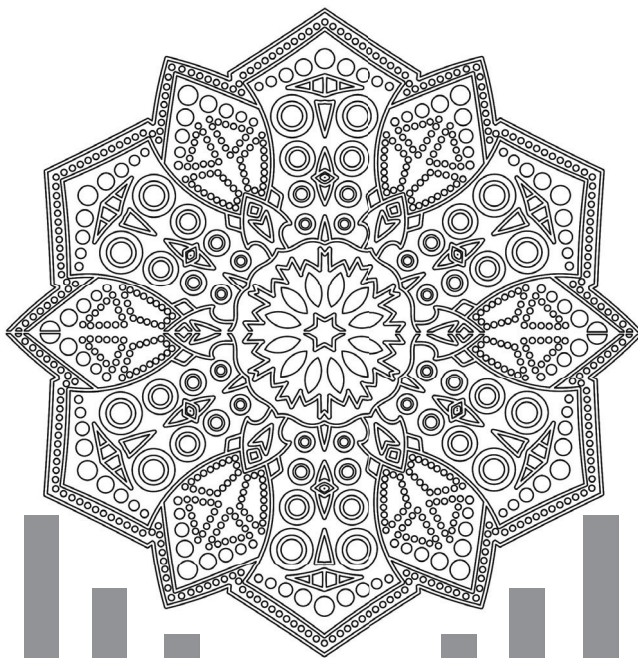
Književna fantastika je do sada prevashodno predstavljala domaće, regionalne i autore iz anglosfere ali, svesni nužnosti i značaja autorskih glasova sa drugih jezičkih područja, ove godine nastavljamo praksu ustanovljenu u prošlom broju, u kojem smo zahvaljujući Borisu Laziću dobili zanimljiv i iscrpan presek savremene frankofone scene mračne fantastike. Uz već spomenutog Paskala Malosa, čitaocima sa velikim zadovoljstvom predstavljamo tekst o savremenoj japanskoj fantastici iz pera japanološkinje i urednice više antologija japanske priče Dine Hrecak, kao i prilog uglednog slaviste Dejana Ajdačića o romanu *Led* Jaceka Dukaja, jednog od najznačajnijih savremenih poljskih pisaca fantastike.

Pozivajući se na kritičke uvide Cvetana Todorova, Milena Kaličanin analizira fantastično u kontekstu pakta sa đavolom na primeru tragedije Kristofera Marloa *Dr. Faust*, čija transgresivnost ovekovečena iskorakom u domen božanskog ostaje večno inspirativna i aktuelna. Još jedna književna legenda predstavljena je u eseju Danijele Petković, koja detaljno analizira prirodu autoriteta i sadržine lekcija u Tolkinovom *Gospodarstvu prstenova*, čija fantastična istorija ostaje jedno od najupečatljivijih i najčitanijih dela fantazijske književnosti. Dr Srđa Janković, imunolog sa Univerzitetske dečje klinike u Tiršovoj, svojim esejom „Rat (i mir) svetova“ pitanje imunološke problematike stavlja u astrobiološki kontekst na primeru Velsovog *Rata svetova*.

Tekstove koji potvrđuju značaj i inspirativnost književne prošlosti i kulturnih autora za sadašnjost i budućnost književne fantastike potpisuju Oto Oltvanji i Nikola Dragomirović. Pisac i prevodilac Oto Oltvanji navodi 13 ubedljivih razloga zašto voli Harlana Elisona, dok nas arheolog, novinar i kritičar stripa Nikola Dragomirović u tekstu „Umeće straha: kad bogovi pišu horor dramu“ upoznaje sa poetikama dvojice osobenjaka i izuzetnih stvaralaca – pisca H.F. Lavkrafta i strip scenariste Alana Mura – čije se vanvremenske kreacije prožimaju, nadopunjuju i stapaju u serijalu grafičkih novela *Providens*.

Segment posvećen preplitanju filmske umetnosti i književnosti otvara tekst Marije Stanojević i Mihajla Vitezovića povodom pola veka od snimanja prvog srpskog i jugoslovenskog horor filma *Darovi moje rođake Marije* u režiji Đorđa Kadijevića, a prema istoimenoj pripovesti Momčila Nastasijevića iz 1927. godine. U prilogu o horor klasiku Širli Džekson objavljenom pre šezdeset godina po imenu *Ukleta kuća na brdu*, Miloš Cvetković obrazlaže (ne)uspešnosti adaptacije kojom Majk Flanagan, reklo bi se, u većoj meri „iznova piše“ ovaj roman nego što ga adaptira. Na ljubitelje filmske umetnosti svakako je bolji utisak ostavila ekranizacija *Stanara* Rolana Topora u režiji Romana Polanskog. Ovaj roman, prvi put preveden i objavljen u Srbiji prošle godine, predstavlja i preporučuje kritičar Filip Rogović u segmentu posvećenom prikazima, u kojem piše i o distopijskom romanu *Black Light* Miomira Petrovića, poznatog beogradskog pisca s kojim je uradio i opširniji intervju za ovo izdanje. Pisac i kritičar Ilija Bakić potpisuje tekst o romanima *Prodor božanskog* Filipa K. Dika i *Proročanstvo Korota* Gorana Skrobonje, Đorđe Pisarev predstavlja zbirku novela *Četiri reke izviru u raju i ine plovidbe* Ilije Bakića, dok segment o prikazima, a ujedno i ovogodišnje izdanje *Književne fantastike*, zatvara prilog u kojem Dragoljub Perić daje osvrt na knjigu *Vampiri u Srbiji u XVIII veku*.

PROZA

NOSOROG

Nikola Petrović

Nijedna zver nije fizički povređena tokom pisanja ove priče.

Prene me sve glasniji zvuk dobovanja bosih stopala po drvenom podu i prvo namirišem parfem (jedan od), a onda i kafu. Ona me pomazi po kosi kao što bi dete u prolazu, poljubi u vrat, pa spusti šolju kafe na sto kraj moje leve ruke.

„Znaš“, govori u prolazu i pokazuje očima na zgužvane papire razbacane po podu, „i ja mogu *tako* da pišem“, onda skoči postrance u fotelju pod prozorom i vidim da je samo u mojoj košulji (klišee ne volim) i preko rukohvata klati golišave noge (volim).

Još jednom pokaže očima na zgužvane papire, prinese šolju usnama i blago se smeška kroz paru. Onda spušta pogled u knjigu. „Dosadan je Šnicler, ali kao da tu ima nešto ...suštinski istinito, zar ne?“, pita više za sebe i zavrne rukave, ali osmeh zadržava. Ne mogu da skrenem pogled, kao kada sam je prvi put ugledao.

„Šta ti je“, pita me, „izgledaš kao da si video duha.“

„Još gore. Ne ide mi“, govorim tiho, više za sebe i oslanjam obraz u otvorenu šaku, „ne znam o čemu da pišem.“

„Oh, muko moja“, kaže usitnjeno i naginje glavu, a onda vrisne: „Pa, piši o meni!“, i teatralno širi ruke kao da stoji ispod snopa pozorišnog svetla.

Ne znam kako to izvodi.

„Kako si to izvela?“

„Šta? Ovo?“, ponovi pokret bez greške.

„To. Ali, imala si u rukama knjigu i šolju kafe. Sada nemaš.“

Ona podigne ramena i izbacila donju usnu.

„Nosila si dve šolje, knjigu, cigarete, trčkala si, poljubila me, skočila u fotelju. Kako to izvodiš?“

Slegne ramenima. „Dobro balansiram, znaš to“. Namigne i vrati pogled u knjigu.

Znam. Ali ne mogu da razumem.

„Skrećem ti pažnju“, kaže odjednom i dok promucam „Ali...“ u dva skoka je iza zatvorenih vrata.

„...mislim da mi trebaš ovde“, dovršim sebi u bradu.

I vreme, naizgled prolazi beskorisno. Nespojive reči se guraju u pogrešne rečenice. Rečenice se ređaju na papirima. Papiri se gomilaju na podu. Negde se čuje automobil, ali to je uglavnom sve što se dešava, svetlost je sve slabija i fotelja sve praznija.

Nedostaje mi.

Kao da me je čula, opet parfem i poljubac u vrat, a onda njen vrat na mom ramenu i usne kraj mog uha. „Hajde u krevet“, šapuću, pa prave kratku pauzu. „Čekaj, ti si to zapisao?“

„Aha.“

„Pišeš o meni?“

„Aha.“

„Ludaku, i ovo pišeš?“

„Aha.“

„A, da nije to malkice dosadno?“

„Jeste“ govorim dok se pridižem „dosadno je...“

(i gužvam papir, a ona njegov let prati pogledom. Pratim i ja gde će da se smesti među svojom zgužvanom braćom, jer kasnije ću ga potražiti.)

„Taaako“, razvlači i povuče me za ruku, onda okrene leđa i uperi prst iznad glave. „Za mnom!“ Dok me vodi za ruku ka spavaćoj sobi, košulja joj klizne na pod.

Ne znam kako to izvodi.

*

Slika belog nosoroga uokvirena srebrnim ramom visi tačno naspram mog pogleda. Izborana kožnata glava koja izranja iz mraka. Uvek mi se čini da je u naletu. Veliki rog je uperen pravo u mene dok me dva sitna

oka traže kud god da se pomaknem. Snažna masa tela se gubi negde iza, u tami pozadine, ali znam da je tu. Spreman je da me pregazi, siguran sam, da me pretvori u neprepoznatljivu hrpu kostiju i mesa.

„Hm, ne ide“, govori ona prigušeno, a onda izvlači glavu ispod prekrivača, klizne mi uz grudi. Toliko smo blizu da nam se trepavice dodiruju.

„Šta ti je?“, pita me zabrinuto.

„Izvini“, kažem.

„Šta te muči, ljubavi?“

„Nosorog.“

„Nosorog? Slika?“, osvrne se na trenutak, a onda pažljivo zagleda moje lice, „Hoćeš da ga skinem?“

„Skinula bi ga? Sklonila? Za stalno?“

„Ne, ali privremeno mogu to da ti učinim.“

„Onda nemoj, hoću da pišem o njemu.“

„Ne.“ kaže ona suvo i prevrne se na leđa kraj mene.

„Ne?“

„Trebalo da ti pričam o njemu?“

„Da.“

„Onda, svakako – ne.“

*

„I?“ pita ona.

„I?“ pitam ja.

„Pa kako ide pisanje?“ Silueta se presvlači preda mnom.

Iz larve u lutku, pa imago.

Grudi joj blago poskoče pre nego što ih prekrije košuljom. Glatke noge klize tkaninom, a onda lastiš pljesne po koži. Zvuk koji pokreće hiljadu brodova.

Ali kod mene, začudo, nema reakcije.

„Mislim da sam impotentan“, kažem.

Ona prsne u smeh. „Ne budali.“

„Pa šta mi je?“, pitam i gledam tamo dole gde se ne dešava baš ništa.

„Samo si pod stresom“, kaže i do mene je u jednom skoku. „Ne ide ti pisanje. Impotentan si ovde“, i dok to izgovara gura mi čelo kažiprstom, pa prelazi prstima preko grudi i donjeg stomaka, „a to ti se ovuda proširilo, i ovde!“, i grabi me tamo gde se i dalje ne dešava baš ništa.

„Tja“, kaže razočarano i ljubi me u teme.
„To će baš da mi pomogne“, promrmljam.
„Okej, kako da pomognem velikom umetniku?“
Ne znam na kojeg misli, nadam se na ovog dole, ali plašim se odgovora, pa i ne pitam. Umesto toga: „O čemu da pišem?“
„Piši onda o tome.“
„O...njemu?“, pitam zbunjeno i pogledam u pantalone.
„Ne, bre, ludaku. Piši o tom strahu.“

*

Strah me zapljuskuje u talasima dok prilazim zidu sa slikom. Ne moram da je zagledam – jasno vidim kako zver širi nozdrve. Siguran sam da mi se ne pričinjava, jer ceo ram pulsira u ritmu mog disanja. Osećam kako mi se dlake na podlakticama podižu i srce ubrzano lupa u stomaku. Kada u dva koraka šmugnem iz prostorije, čujem kako se slika zatrese iza mojih leđa.

*

„Nosorog“, kažem i posmatram je u ogledalu.
U ogledalu je sve mnogo lakše, ono će primiti prvi snop oštrog pogleda i do mene će stići razblažena varijanta.
Njena ruka sa četkicom za zube usporava, a onda staje. Kasno shvatam da ni taj razblaženi pogled nije bezopasan. Otvara usta, a pena joj curka sa donje usne, onda je pljune. „Prekini“, kaže, i sitne bele tačkice prekriju ogledalo. Onda prevrne očima i obriše ogledalo rukavom. „Naporan si.“
„Želela si da pišem o tebi, a sad me sputavaš. Saslušaj me“, kažem.
„Slušam“, uzdahne i pomera kosu iza ušiju.
„Ne znam ništa o njemu“, kažem, „plaše nas stvari o kojima malo znamo.“
„Gluposti. Samo hoćeš da me isprovociraš.“
„Znam sve o tebi, a o tome nećeš da pričaš. Samo si ga donela, okačila i stavila prst na usne.“
„Pogrešno bi razumeo.“
„Probaj.“
„Ne znaš šta želiš“, kaže. „I ostavi tu svesku, nerviraš me.“
Ostavljam.

*

„Napisao si da ne pušimo u krevetu?“

„Upravo jesam“, kažem.

(ali ću to, verovatno, da precrtam kada ne budeš gledala.)

(ipak neću pošto si gornji red videla i namrgodila se. Ali i nasmejala.)

„Okej. Šta si do sada napisao?“

Dok čitam, povremeno bacam pogled na njeno lice koje se smrkava.

„To nisam ja“, kaže i odmahuje glavom.

Sležem ramenima. „To si ti, u ovoj priči.“

„Koga ti uopšte voliš“, pita, „mene ili nju?“

Kako smo uopšte došli do toga, pitam se, prevrćem kalendar po glavi, tražim one dane u mesecu i pronalazim šamar.

„Otkud sad to?“, pitam iznenađeno i trljam obraz.

„Znam o čemu razmišljaš“, kaže besno, „od mene ništa ne možeš da sakriješ.“

„To nije fer“, kažem, „ti o meni, očigledno, sve znaš.“

„Možda i znam, ali te ipak volim. A da li si siguran“, pita, „da li si sto posto-apsolutno-potpuno siguran da ćeš i ti mene?“

„Sada me plašiš“, kažem.

„Šonjo.“

„A?“

„PIZ...“

„Dobro, bre, šta te je sada obuzelo? Rekao sam da hoću da znam.“

Hoću.

„U redu onda, upozorila sam te“, govori, dok ja pogledom pratim podignuti kažiprst. „Upozorila sam te više puta.“

Plašim se da kažem da me to ipak plaši. „Pričaj.“

„Onda“, kaže i uzdahne, „kada smo imali onu ružnu svađu, znaš?“, zabacuje glavu unazad, kao i uvek kada govori o prošlosti. „Kada sam otišla kod mame na ceo dan?“

Klimnem do pola u iščekivanju.

„Nisam bila kod mame.“

„Znao sam, znao sam.“

„Ma ništa ti ne znaš. Nije to što misliš. A šamar ću da sačuvam za posle.“

„Dobro“, kažem, „hvala“ i pogladim se po obrazu. „Pa gde si onda bila?“

„Šetala sam.“

„Šetala si...”

„Kružila sam u sve širim krugovima. Ne znam ni kuda sam išla, ni koliko dugo sam hodala...Prepešačila sam sve ulice i trgove i trotoare i mostove. Na jednom sam se i zadržala nešto duže nego što je bezbedno u mom stanju.”

Gleda me bojažljivo i oči joj se namah zacakle u tami. Od onda je nisam video takvu. Zato i obaramo poglede.

„Ali sam ipak nastavila. Lutala sam, i nogama i glavom. Nikada se nisam osećala toliko usamljeno i slabo. Mislila sam da neću izdržati, da ću se vratiti ista kakva sam i otišla. To me je prepalo više nego bilo šta drugo. Onda sam skrenula u gužvu, namerno među ljude. Slušala sam razgovore u hodu, pratila ih, sudarala se, možda slučajno, možda namerno... ali nije pomoglo. Nema razlike – sama ili okružena gomilom nepoznatih ljudi, kapiraš? Ista ona usamljenost, ista slabost.”

Uhvatio sam je za ruku ispod prekrivača, ukrstili smo prste.

„Onda me je nešto namamilo ili, ne znam, možda je najtačnije: prizvalo u sporednu uličicu. Učinilo mi se da sam zastala i pre nego što sam ga videla. Ne, nije mi se učinilo, osetila sam ga.”

„Verujem”, govori mi stežem joj šaku, jer me ispituje pogledom.

„Prodavac se samo sklonio u stranu, verovatno je shvatio da je suvišan, i ja sam uzela sliku u ruke. Ta snaga, u očima i telu... zračio je, a sam-samcijat u nekoj svojoj pustinji. Stajala sam nasred ulice dok su ljudi prolazili pored mene, i upijala snagu.”

„Nema nosoroga u pustinji”, rekao sam i njena šaka se izmigoljila iz moje.

„Zar je bitno!? Zar je to sve što možeš da kažeš?” Iskrivila je usta i mlatarala glavom kao da me imitira: „Nema nosoroga u pustinji!”

„Dobro, dobro”, kažem.

„Razumeš sada? Da li možeš da razumeš?”

„Pa... razumem. U stvari: Ne razumem. Na šta te, onda podseća?”

„Na slobodu. Na snagu. Na to da sam dovoljno snažna i da budem sama.”

„I to sve ovo vreme visi u našoj spavaćoj sobi!?”

„Vidiš. Ne razumeš. I znala sam da nećeš, ali više nema nazad. Rekla sam ti da ne navaljuješ. Možeš da skineš sliku slobodno, ali sada je kasno, lebdeće negde u vazduhu među nama.” Okrene mi leđa, trgne prekrivač, i ostavlja me samog sa slikom koja pulsira.

„Hej”, šapnem i kucnem je po ramenu, „spavaš?”

„Ne verujem da ću se naspavati večeras”, kaže bez okretanja.

„Neću ni ja, slika se trese“, šapućem, „mislim da hoće da izađe.“
„Rekla sam ti da ga ostaviš na miru. Rekla sam ti.“

*

Sanjao sam pustinju u noći i beduine u crnom. Pitao sam ih gde je nosorog, a oni su se smejali razjapljenih usta, padali sa kamila i upirali prstom u blesavog stranca sve dok se rogata zver nije pojavila u punom galopu preko dina, sabijajući pesak u kvarc koji se presijavao na mesečini. Skamenili su se kada je nosorog uleteo među njih, ujedao za lica i drobio ih, umirali su izlomljenih udova pod kožnom životinjom i urlali ka Mesecu nabijeni na njegov rog; pesak im se lepio za prosute utrobe dok su bauljali po lokvama i skupljali svoje delove. Kamile su oslepljene od straha padale preko raspolučenih leševa, gutale prašinu i ridale, a nosorog se valjao po toj mokroj gomili gnjilih telesa kao po blatu, dok ga ona nije pozvala sebi, naga i zamazana ratničkim bojama, uhvatila se za rog i skočila na njegova leđa kao Indijanac. Vrištala je u noć dok se zver propinjala, a ja sam curio iz kreveta i govorio: samo san, samo san samo san samo san samo san samo san, i iscurio u

*

u dvadeset kilograma toplog izmeta. Ne, ne sanjam. Do kolena u svežoj gomili, slušam lomljivu iz kuhinje. U ramu slike naspram mog pogleda, samo tama pozadine. Od nosoroga – ni silueta.

„Jesi li tu!“, pokušam da viknem, a iz grla izleti samo nekakav cijuk poput mišjeg, pa se nakašljem i ispravim kičmu, napunim pluća da zvučim ogromno: „Jesi li tu!“

„Tu sam!“ viče ona iz kuhinje, „perem sudove, dođi, došao ti je gost.“

„Moj gost?“

„Ti si ga pozvao.“

Grabim najveću knjigu sa police i podižem je iznad glave kao buzdovan. Prikradam se kuhinji, leđima se pribijam uz zidove i trzam na zvuk razbijanja posuđa. Dok izvirujem iza kuhinjskog zida, ona pokazuje očima na nosoroga, koji sedi na mojoj omiljenoj stolici i srče čaj.

„Rekla sam ti da ne čačkaš, sećaš se?“

„Tu je, stvarno je tu“, šapnem i otvaram usta kao riba na travi.

„Tu je“, kaže ona, „naravno da je tu“, i nastavi da skuplja okrnjke tanjira po podu, a onda ugleda oružje u mojim rukama.

„Šta ćeš s tom knjigom, majke ti? Da mu čitaš? Ne budali. Sedi ovde sa nama, hoćeš da i tebi skuvam čaj?“

„Pogledaj me“, pokazem na upoganjene noge do kolena.

„Ne dramti, nije to toliko prljavo, on ionako jede samo salatu i pije čaj.“

„Govno je govno“, kažem, „koliko god da je vlaknasto. Možeš da mu staviš leptir-mašnu i da ga naučiš francuski, to će i dalje biti samo govno.“

„Misliš... kao tvoje priče?“, kaže, ne bez pobedničkog osmeha, „to jest, dok si još mogao da pišeš.“

„Aha, tu smo?“, pitam, „Ne samo da se domundavate dok spavam, nego ćeš i otvoreno da me vrediš pred njim.“

„Postaješ paranoičan, a to je pravi znak uznapređovalog duševnog oboljenja. Hajde, sedi malo kraj njega, da se malo bliže upoznate.“ Onda me hvata za ruku i pruža je ka njemu. „Ovo je No-so-rog, severni, beli. Voli kupanje i valjanje po blatu. A ovo je...“

U poslednjem trenutku uzmaknem. „Pa jel' voli da je čist ili blatn-jav?!“, dreknem, „Ne može i jedno i drugo!“

„Hm“, kaže ona.

„Hm“, kažem ja

„Hm“, šapne nosorog i srkne čaj.

„Zaboga, imamo nosoroga u kuhinji!“

„Nemoj da govoriš o njemu kao da nije u prostoriji, to je nevaspita-no, gde su ti maniri.“

„Zdravo“, kažem jednoličnim tonom, jasnim znakom da ga ne želim ovde, ali to kao da mu ne smeta.

Klimne glavom i nastavi da srče. „Vruće“, šapuće, „vruće, vruće, vruće.“

U njegovim sitnim mutnim očima vidim vekove.

„Znaš li da su tvoji preci bili dinosaurusi?“, pitam bez ikakvog obzira na etikeciju. „I da je tvoja vrsta skoro potpuno izumrla? Sve što je od vas ostalo su taburei u dvorskim predsobljima i rogovu u loncima kineskih vračeva, a to se, veruj mi, ne odstranjuje hirurškim putem.“

On napravi neki pokret glavom kao da želi da slegne ramenima, a ona me prostreli pogledom do kičme. „Ne kinji ga. Zašto to radiš?“

„Samo kažem. Uostalom, sumnjam da mu to smeta, ne deluje ni kao da me sluša tim klempavim ušima, a kamoli razume.“

„Smeta mu, vidi kako je obesio rog.“

„Oukej“, kažem, „oukej“ i podižem ruke, a njoj još jedna čaša ispa-da iz ruke. „Zašto razbijaš kao da si u kafani?“

„Ne radim to namerno.“

„Otkad si ti tako trapava?“

„Ne mogu da balansiram i nosoroga“, kaže i okrene leđa „rekla sam ti lepo da ne čačkaš“ i glas joj se iskrivi. U odrazu na krhotinama čaša vidim desetine staklastih očiju.

*

Slušam prigušeni topot uz krckanje nameštaja u predsoblju i u panici joj prodrmam rame, da je probudim.

„Hej, ovaj tvoj će nam upropastiti stan. Da mu skuvaš jednu *nanu* da se smiri? Mislim da je već srušio sve što nije zakucano u kuhinji. Šta ćemo s njim?“

Kada otvori oči, jasno vidim da je razočarana. Zato što sam još tu.

*

Ležimo i ćutimo. Kada progovorimo, pričamo samo o njemu.

„Ovde je skučeno“, kaže, a ne skida pogled sa plafona.

„Tebi ili njemu?“ pitam.

Mislim da gledamo u istu tačku.

*

Probude me udarci u beton i prašina po licu. Sve je prekriveno belim prahom, izgaženo, iscepano, zdrobljeno i samleveno. Iz kreveta gledam kako životinjau trku razbacuje nameštaj, zaleće se u zidove, probija nove prolaze.

„Šta hoćeš od mene!? Od nas!?“, poželim da viknem, da ga uhvatim za revere i protresem, ali onda osetim njeno odsustvo i izgubim hrabrost. Kada zver zamakne iza ugla, u predeo koji je nekada bila kuhinja, potražim telefon koji, srećom (iako sa teškim povredama i u kritičnom stanju), još daje znake života. Ali njen, sa druge strane, „trenutno nije dostupan“. Možda je kod mame. Nadam se da opet ne luta ulicama.

„Halo“, kažem i učtivo saslušam o išijas, spondilozi i divertikulama, tahikardiji i proširenim venama.

„Da li je možda kod vas?“, pitam.

„Na poslu je, podrazumeva se, u ovo doba dana. Kao što sigurno čak i ti znaš, većina ljudi ima *prave* poslove sa radnim vremenom i obavezama.“

„Izvinjavam se, pogrešno sam procenio vreme, a nemam više ni jedan čitav sat u stanu.“

„Malo ko ima taj luksuz da ne mora da gleda na sat, da svakodnevno prevaljuje put od fotelje do kreveta i da mu ni to nije dovoljno da...“

„Da, da, hvala, nešto se prekida, ulazim u tunel, smetnje na vezama, doviđenja.“

*

„Mislio sam da nećeš spavati ovde“, kažem joj, a nisam siguran da moj glas uopšte stiže do njejeretra da prelebdni pola tone grdosije u krevetu između nas.

„Pa da te ostavim nasamo sa njim? Da ga kinjiš i maltretiraš?“

„Otkud ti sad to, zašto misliš da ga maltretiram? Baš se dobro slažemo“, kažem, udarim mu klempu i pitam ga: „Jel' tako?“

On samo otvori jedno oko kao mačka i posmatra me.

„Ne gledaj me tako“, kažem.

„Pričaj mu neke gadosti, sigurna sam“, čujem kako njen glas dopire sa druge strane kreveta.

„Gadosti“, ponovi nosorog dovoljno glasno da i ona čuje, a ne prestaje da me posmatra jednim okom.

„Ne gledaj me tako“, ponovim, „trepni, trepni!“

„Pusti ga da spava.“

„Da pustim zver da spava između nas?“

„Pitam se ko je tu zver? Izvadila sam mu viljušku iz leđa.“

„Samo sam se branio“, promucam.

„Ostavi ga na miru, u depresiji je zbog tebe.“

„U depresiji...“, prevrćem očima, ali to nema koda vidi.

„Vidiš da spava po ceo dan i vuče taj tužni pogled po kući.“

Ali kada ona izađe, spavanje i *taj tužni pogled* nestaje i rušenje može da počne. Na onim zidovima koji su za sada preživeli njegove rušilačke napade jasno se vide sve šire pukotine. Kroz stan više ni on ne može da se tetura bez napora od šuta i preturenih polica, izvaljenih štokova i rasutog smeća.

„Kada ti nisi tu“, počnem, ali me ona odmah prekine.

„Maltretiraš ga, znam.“

„On maltretira mene!“, brecnem se, „Srušiće nam krov na glavu.“

„Ne radi on to namerno“, kaže i mazi zver između ušiju, „navikao je na prostranstva, zidovi mu se samo nađu na putu. Ne prebacuj krivicu na njega.“

*

Ćutimo u mraku gustom poput smole. Kada odlepim usne da progovorim, shvatim da je već otišla.

*

Sa mesta na kojem stojim (a ne mogu da budem siguran da li sam u predsoblju ili spavaćoj sobi, jer zidovi su uglavnom porušeni) čini mi se da je ostario. Gledam ga kako se napinje i skuplja snagu. Da li sam se upravo osovio na noge iz sna ili se gledamo već neko vreme?

Nozdrve mu se brzo skupljaju i šire, koža poigrava na širokim leđima.

„Samo još taj tanki naprsli zid“, kažem mu, „samo još to.“

Vidim da diše sa naporom, pa prilazim da ga ohrabrim i spuštam šaku na izborani vrat, a u njegovom oku, u odrazu tog malog staklenog ispupčenja, vidim veliko preplašeno lice.

„Samo još to“, čuje se šapat, „i onda je zaista gotovo.“ I dok pokušavam da shvatim odakle taj šapat dopire, iz mene ili njega, pod šakom osetim celu njegovu dužinu u kretanju, zatvaram oči i slušam

kako puca poslednji zid,
krckaju krovne grede,
pršte električne varnice,
i lome se crepovi, dok se sve oko nas
ruši.

A onda se sve utiša.

„Dođi“, pozovem ga, „vidi!“, i on seda pored mene da gledamo otvoreno avgustovsko nebo ispresecano padalicama. „Zamisli želju.“

„Zamislio“, kaže i spušta mi glavu u krilo da ga češkam.

*

„Došla si.“

„Došla sam, ako nije kasno.“

„Nikada nije kasno“, kažem, a ona iskrene glavu: „Čekaj, na šta ti uopšte misliš, ludaku? Kasno za šta?“, pita. A ja podižem ramena i okrećem dlanove, ali u njima ne pronalazim ništa.

„Došla sam po njega, idemo kod mame, tamo ćemo u dvorištu imati više prostora i manje neprijatelja.“

Onda mu se uhvati za rog i skoči mu na leđa.
„A ti?“, pita me sa visine, „Šta ćeš ti?“
„Spavaću pod zvezdama“ kažem i pokažem na nebo, kao da ga bez toga ne bi videla.
„Zar te neće biti strah, tako samogu mraku?“
„Ne plašim se mraka“, kažem.
„Ne slušaš me, uopšte me ne slušaš“, odmahuje oborenim glavom, „nisam te pitala za mrak.“

„I?“ ,pitam je, a hladan znoj mi se u potocima sliva niz leđa.
„I?“ , pita ona sebe.
„Da li ti se sviđa priča?“
„Nisam znala“, govori i gleda u svesku, „nisam znala da sam tako dvodimenzionalna.“
„To je samo priča, obična priča.“
„Možda i nije“, šapne i, kad podigne glavu, u njenim mutnim očima vidim vekove.
„Šta se dešava?“ , pitam.
„Treba da razgovaramo“, kaže, i sveska joj trapavo ispadne iz ruke.

O AUTORU

Nikola Petrović

Rođen u Beogradu, 1978. godine. Kratke priče objavljuje u periodici (*Ulaznice, Grad, Znak Sagite, Emitor*), zbornicima i antologijama (*Istinite Laži, Gradske priče - Fantastika, Gradske priče -Vodenica, Najkraće priče 2005-2007, Alisa u zemlji priča*) te sajtovima *Art-Anima* i *Zvona & Nari* (Hr). Književne prikaze objavljuje u *Emitoru* i *Književnoj fantastici*. Dobitnik je druge nagrade *Prvog Art-Anima literarnog konkursa* u kategoriji *Miniature* i treće nagrade za prozu *Ulaznica 2018*.